

**ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
УКРАЇНИ**

О.В. Сакаль, доктор економічних наук, старший науковий співробітник,

Інститут землекористування НААН України, м. Київ

e-mail: o_sakal@ukr.net

Г.С. Штогрин, кандидат економічних наук, старший дослідник,

Інститут землекористування НААН України, м. Київ

e-mail: galinastogrin@gmail.com

М.В. Ільїна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник,

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ,

e-mail: maria_ilina@ukr.net

Ю.Б. Шпильова, доктор економічних наук, старший науковий співробітник,

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ,

e-mail: shpuleva_y@ukr.net

Н.А. Третяк, кандидат економічних наук, старший дослідник,

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ,

e-mail: tretiaknatalia@ukr.net

І.С. Денисенко,

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ,

e-mail: isdenisenko2016@gmail.com

Г.М. Бирків,

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ,

e-mail: haly@i.ua

***Анотація.** У зв'язку з нагальною необхідністю реформування державного сектору економіки, відновлення інфраструктурних об'єктів, залучення до української економіки іноземних інвестицій, формування соціально спрямованої економіки великого значення набуває розвиток партнерських взаємовідносин між державою та приватними особами (публічно-приватне партнерство).*

Ефективність таких відносин залежить передусім від ефективності правового регулювання та розвиненості організаційно-економічної структури. Згідно із Законом України «Про державно-приватне партнерство», що головним чином регулює цей вид співпраці, відповідний механізм передбачає співробітництво між державою, територіальними (державними партнерами) та юридичними (крім державних та комунальних підприємств) або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами). Орієнтація механізму на співпрацю з територіальними громадами актуалізує його з огляду на швидкий перебіг реформи децентралізації влади в Україні. На рівні окремої територіальної громади практичне застосування будь-яких форм ППП потребує, аби представники місцевої влади володіли навиками правового, економічного, соціально-комунікативного характеру для ініціювання партнерства (внесення пропозицій та аналіз ефективності запропонованих проектів), вибору приватних партнерів (одного або декількох) та укладання з ними договорів. В рамках такого партнерства органи державної влади або місцевого самоврядування передають частину своїх повноважень приватному партнеру (одному або декільком). Відповідно на приватного партнера (особу або підприємство) покладається обов'язок реалізації проекту, покликаного вирішити частину соціально-економічних чи екологічних проблем територіальної громади.

Ключові слова: *економічний механізм, точка стагнації, державно-приватне партнерство, сільські території, синергетичний ефект.*

Актуальність дослідження. У пошуках нових, більш адекватних сучасним вимогам форм державного управління, виникли нові економічні теорії, головними рисами яких стали орієнтація на людину, забезпечення її прав і свобод та залучення широкого кола зацікавлених осіб до розробки та реалізації державної політики. Така форма функціонування влади отримала назву «публічне управління». В рамках публічного управління держава значну частину своїх повноважень передає місцевому самоврядуванню та громадським

об'єднанням. В Україні на даний час використовується модель управління, що за своїм значенням є близькою до терміна «публічне адміністрування». У відносинах з приватним сектором економіки держава реалізує функції головного організатора, координатора та контролера. Реалізація проектів публічно-приватного партнерства потребує змін у державній політиці у сфері посилення самостійності територій та взаємодії різних секторів економіки на засадах партнерства.

Впровадження ППП в Україні супроводжується низкою проблем правового характеру (відсутність необхідної нормативно-правової бази функціонування ППП), економічного (нерозвиненість ринкових і партнерських відносин) та управлінського (відсутність у більшості як службовців, так і представників громад і бізнесу професійної підготовки для розробки відповідних проектів у цій сфері).

Наразі Україна робить лише перші кроки у розвитку публічно-приватного партнерства (ППП), і вони не завжди відповідають сутності цього поняття та можливостям застосування відповідних механізмів для реалізації суспільно значимих проектів, особливо в межах об'єднаних територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «партнерство» розглядається в багатьох значеннях, зважаючи на його організацію, суб'єкт, об'єкт, сферу застосування, функції тощо. Більшість науковців це поняття пов'язують із такими термінами, як співробітництво, участь, співпраця та інтеграція, також його асоціюють з виконанням конкретних ролей та завдань [1]. На сьогодні в Україні, які в світі, поняття публічно-приватного партнерства не має єдиного визначення, більшості трактувань притаманні спільні риси [2]. Зокрема, всі вони передбачають добровільну або узгоджену співпрацю сторін; партнерство завжди формалізоване за допомогою довгострокових зобов'язань [3]; партнери можуть спільно використовувати належні їм ресурси, ризики тощо. У цьому відношенні спільна власність та відповідальність визначається в договорах [4].

Оскільки ідея ППП полягає у тому, що один суспільний сектор не здатен забезпечити ефективне економічне зростання та сталий розвиток, актуалізується пошук різних форм підтримки діяльності держави з боку інших секторів суспільства. Передбачається, що державний та приватний сектори можуть суттєво підвищити ефективність використання своїх ресурсів шляхом поєднання новацій, фінансів, навиків та здібностей [5].

На національних рівнях ППП часто представлено як альтернативу управлінню ТНК та повсюдній глобалізації [6;7]. Тому ППП все частіше стали використовувати у таких сферах економіки, як охорона навколишнього природного середовища, енергетика, інфраструктура [8] та на різних рівнях. На рівні окремих територій ППП стало інструментом їх економічного піднесення, підвищення рівня життя населення, а у випадку сільської місцевості – узгодження політики її розвитку з метою збереження природних ресурсів [9]. У вітчизняній науковій та практичній літературі це форма відносин синонімічно поєднана з державно-приватним партнерством (ДПП) [10]. При застосуванні підходу, заснованого на визначенні держави як адміністративно-правового інституту, більш вживаним є термін «державно-приватне партнерство». У цьому випадку держава розглядається з позиції старшого партнера, який на підставі владних повноважень надає дозвіл на здійснення діяльності з власної компетенції іншому партнеру, належному до сектору приватного бізнесу [10].

Для України актуальним, на сьогодні є розвиток ППП на сільських територіях. Ґрунтуючись на системному підході [11], сільські території слід розглядати як відносно ізольований простір, віддалений від центрів ухвалення рішень, економічно і соціально неоднорідний, значною мірою залежний від природних ресурсів (насамперед для аграрно орієнтованого виробництва), чутливих до зовнішніх змін через тісні зв'язки з міськими територіями [12].

Еволюція та інтенсивність змін усередині системи (якою є сільська територія) залежать від її початкового стану, умов функціонування й сукупності зовнішніх факторів, тобто загальної ситуації і траєкторії попереднього розвитку [13].

Стан сільської території покращується (або залишається сталим), якщо сукупний позитивний ефект від взаємодій між окремими елементами стає значним та зберігає ознаки сталості, при цьому він повторюється та посилюється (механізм позитивних зворотних зв'язків) [14].

Незважаючи на тісний взаємозв'язок між соціальною та екологічною підсистемами, погіршення стану останньої автоматично не призводить до втрати стійкості системи в цілому або соціальної складової [15], хоча деякі з них можуть бути більш чутливими до екологічних потрясінь – зокрема ті, які залежать від одного природного ресурсу або екосистеми [16]. Особливо це стосується сільських територій.

Матеріали та методи дослідження. Методологія дослідження механізму та форм впровадження публічно-приватного партнерства для розвитку економіки України ґрунтується на системному підході [11], враховуючи синергетичний ефект від використання механізму та взаємний зв'язок сфер його застосування. Для теоретичного обґрунтування реалізації форм публічно-приватного партнерства застосовано міждисциплінарний підхід і системний – до вивчення сільської території. Це зумовлено тим, що з огляду на складність цього об'єкта досліджень за допомогою монодисциплінарного підходу неможливо повністю охопити та врахувати всі фактори, що впливають на стійкість та розвиток території. До таких факторів найчастіше відносять соціальні, інституційні, економічні умови, а також їхнє взаємне поєднання.

Дослідженню передувало визначення методологічних засад розвитку сільських територій на засадах теорії складних систем. Для аналізу багатовимірних об'єктів, до яких відносять сільські території, міждисциплінарний підхід так само не дозволяє комплексно оцінити їх сучасний стан і перспективи розвитку. Тому як основу для їх аналізу обрано теорію систем в межах системологічної парадигми [11; 17; 18; 19; 20; 21]. Перевагами цього підходу є те, що він фокусується на складних взаємодіях між частинами і цілим, відносинами і механізмами зворотного зв'язку. Згідно з теорією складних систем [22] зворотність зв'язків і непередбачуваність є

основними характеристиками функціонування будь-якої соціально-екологічної системи [23], до якої ми відносимо сільські території.

Теорія складних систем заперечує чіткий і однозначний характер причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи. Натомість цим елементам притаманні складні, нелінійні взаємодії, які визначають особливості системи і її подальші стани. Взаємозв'язки між елементами можуть бути нелінійними, різноспрямованими, множинними, у вигляді зворотного нелінійного зв'язку, коротко- та довгодіючими. Еволюція та інтенсивність змін усередині системи (сільської території) залежать від її початкового стану, умов функціонування та сукупності зовнішніх факторів. Іншими словами, майбутнє сільської території безумовно залежить від її стану і траєкторії попереднього розвитку [13; 20].

Синергетичний ефект від сукупності нелінійних взаємодій всередині системи спричиняє результат, що значно перевищує просто суму дій окремих елементів системи. Таким чином виникають якісно нові структури, моделі, що відповідають внутрішній логіці розвитку системи та відображають процес її самоорганізації [24]. Стан сільської території покращується (або залишається сталим), якщо сукупний позитивний ефект від взаємодій між окремими елементами стає значним, та зберігає ознаки сталості, якщо такий ефект повторюється та посилюється [14; 25]. У поведінці системи простежується чітка послідовність (континуум) станів її динамічної стійкості, які в результаті можуть призводити до різних конфігурацій (станів самоорганізації системи або «точок тяжіння» – оптимального стану системи в певний період часу) [23]. В кінцевому підсумку така ситуація може з більшою ймовірністю призвести до руйнування системи: сільська територія є більш вразливою, якщо у її межах відсутня економічна активність, немає природних рекреаційних або промислових ресурсів, зруйнована соціальна інфраструктура, не проживає молодь тощо. Потреба розв'язання таких проблем зумовлює пошук інноваційних шляхів організації економічної активності в межах територій.

Статистичний підхід застосовано для аналізу кількості угод публічно-приватного партнерства, інституціональний – для визначення форм партнерства, функцій та повноважень суб'єктів і зв'язків між ними. Точки гальмування запровадження публічно-приватних форм господарювання в Україні визначено на основі історичного аналізу, що дав змогу сформулювати практичні проблеми й сучасні умови дотримання принципів партнерства. За результатами порівняльного (крос-культурного) дослідження кращих практик публічного адміністрування та впровадження механізму публічно-приватного партнерства розроблено практичні рекомендації для органів місцевого самоврядування.

Результати дослідження та їх обговорення. У результаті реалізації ППП можна одержати синергетичний ефект, який сприятиме підвищенню ефективності держави і бізнесу. При цьому ефект від партнерства полягає у перевищенні суми результатів діяльності кожного суб'єкта окремо. Можна виділити три складові синергетичного ефекту: економічну, соціальну та екологічну.

Складовими економічного ефекту є зростання надійності державних інвестицій та підвищення ймовірності одержання очікуваного економічного результату; поліпшення інвестиційного клімату; підвищення якості надання послуг; ефективність використання державних коштів; скорочення рівня ризиків; доступ до інноваційних та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

До складових соціального ефекту слід віднести активізацію розвитку підприємницької ініціативи та підвищення соціальної відповідальності; підвищення якості життя населення за рахунок розвитку територій; створення та збереження робочих місць.

Елементами екологічного ефекту є мінімізація впливу на навколишнє природне середовище за рахунок впровадження новітніх технологій у сфері економіки природокористування; енергозбереження та енергоефективність; утилізація та поводження з промисловими та побутовими відходами; зниження

екологічного навантаження на території та підвищення рівня екологічної безпеки на основі впровадження екологічно чистих інноваційних технологій.

Поза сумнівом, механізм ППП відкриває нові можливості для розвитку та стимулює попит на інновації у бізнесі. Проте слід відзначити недоліки реалізації механізму ППП в Україні. Зокрема держава активно втручається в кожен із етапів реалізації проектів партнерства, хоча згідно із законодавством їх виконання покладається винятково на приватних партнерів. Крім того, намагаючись стимулювати інноваційну діяльність бізнесу, бере на себе надмірні фінансові зобов'язання. Іншими словами, основні проблеми розвитку механізму ППП полягають у нерівноправності відносин державних та приватних партнерів. Це суперечить основному принципу ППП – принципу рівності у правах, обов'язках, відповідальності та розподілі ризиків між усіма партнерами. Саме таким чином та на основі відповідних угод відбувається формалізація відносин партнерства між державою та бізнесом.

Сфери застосування публічно-приватного партнерства визначаються статтею 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» (рис. 1) [26]. За рішенням державного партнера ППП може застосовуватися і до інших сферах діяльності, крім тих із них, які відповідно до закону можна здійснювати винятково державним підприємствам, установам та організаціям. Серед пріоритетних напрямів, які потребують залучення механізмів публічно-приватного партнерства в Україні, на нашу думку, варто визначити розвиток інфраструктури (насамперед системи автомобільних доріг, залізничного транспорту, систем електро-, газо-, тепло-, водозабезпечення та водовідведення, утилізації побутових і промислових відходів) та передачу приватному сектору виконання публічних послуг, якістю яких населення на сьогодні незадоволене найбільше (видача різного роду довідок, оформлення субсидій, управління закладами медицини, освіти, культури та спорту тощо). Слід відзначити, що надзвичайно актуальною участь приватного сектора є у сфері реалізації інфраструктурних проектів, оскільки ступінь зносу основних фондів систем

тепло-, водопостачання та водовідведення перевищує 60%, а стан автомобільних доріг перебуває в незадовільному стані.

Рисунок 1. Сфери застосування PPP в Україні [26]

Публічно-приватне партнерство в Україні можливе і у сферах освіти та охорони здоров'я. Прикладом застосовування механізму партнерства в освітній галузі є укладання угод з приватними операторами на ремонт, утримання та управління школами. Медична реформа, автономізація державних та комунальних закладів охорони здоров'я та перехід до фінансування закладів охорони здоров'я за оплатою за медичні послуги створюють передумови для поглиблення співпраці між державою та приватним сектором. Специфічними особливостями проектів PPP у цій сфері є те, що заборонено скорочувати мережу державних та комунальних закладів охорони здоров'я; сторона

державного партнера має бути представлена на рівні Міністерства охорони здоров'я України або органів місцевого самоврядування; необхідно збалансувати соціальну та комерційну складові проекту (повернення інвестицій приватного партнера здійснюється, як правило, за рахунок надання платних послуг); існують обмеження щодо встановлення платності послуг у державних і комунальних закладів. Найбільш придатними формами ППП для сфери охорони здоров'я є договір концесії, управління спільним майном та створення спільного підприємства.

Міжнародний досвід свідчить про ефективність застосування механізму публічно-приватного партнерства в туристичній галузі. Перспективним напрямом є укладання концесійної угоди національними, регіональними парками, розташованими на сільських територіях. Відповідно й об'єкти, які знаходяться на території цих парків (заклади громадського харчування, магазини, зони відпочинку) також можуть передаватись для управління приватній стороні. Приватний партнер зможе організовувати регулярні виставки, впроваджувати освітні програми та нові технології, здійснювати реконструкцію об'єктів.

Виробництво сільськогосподарської продукції є основою продовольчої безпеки держави, та ключовою сферою, що впливає на розвиток сільських територій. Важливою проблемою у сільському господарстві є нерозвиненість інфраструктури аграрного ринку, що перешкоджає рухові сільськогосподарської продукції. Покращити ситуацію можна шляхом укладення договорів на підставі публічно-приватного партнерства з метою розбудови інфраструктури ринку. Прикладом такого партнерства є побудова оптових ринків в межах сільських об'єднаних територіальних громад (ОТГ), створення логістичних центрів для полегшення зв'язків оптового ринку з мережею супермаркетів. Формою ППП при розбудові інфраструктури аграрного ринку може бути укладення договорів концесії.

Протягом останніх років в Україні спостерігається зростання кількості договорів, укладених в межах Закону «Про державно-приватне партнерство».

Так, як приклад у 2017 р. було укладено 191 договір, з яких реалізувалося 182 проекти (157 договорів концесії, 24 договори про спільну діяльність, один договір державно-приватного партнерства), а 9 договорів виконано не було (для 4 із них закінчився термін дії, 3 – розірвано, 2 – призупинено). Найбільше проектів реалізовувалося в таких сферах господарської діяльності, як збір і переробка відходів (116 проектів), очищення та розподіл води (39 проектів). Найпоширенішою формою ППП є концесія (86% договорів від загальної кількості). Проте значно зменшилася кількість договорів у сфері переробки відходів: зі 116 проектів у 2017 році до 7 за півроку 2018. Так, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України станом на 1 липня 2018 року в рамках ППП було укладено 192 договори. З них виконується лише 66 проектів (у т.ч. 41 договір концесії та 24 договори про спільну діяльність). Ці проекти реалізуються в таких сферах господарської діяльності: збір, очищення та розподілення води (31 договір або 47%); виробництво, транспортування і постачання тепла (8 од., 12%); переробка відходів (7 од., 11%); будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, портів та їх інфраструктури (7 од., 11%); управління нерухомістю (4 од., 6%); виробництво, розподілення та постачання електричної енергії (3 од., 5%); пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування (1 од., 2%); охорона здоров'я (1 од., 2%); інші (4 договори, 6%) [27].

До суб'єктів публічно-приватного партнерства на сільській території відносяться органи місцевого самоврядування (сільські, селищні ради (у т.ч. ради ОТГ), їх голови, виконавчі комітети, старости, а також органи, що представляють спільні інтереси територіальних громад), фізичні особи-підприємці, юридичні підприємства різних організаційно-правових форм. Законодавчо в Україні регламентованими формами застосування механізму ППП є концесія, управління майном, спільна діяльність та інші договори. Однак більш широко до форм партнерської співпраці влади з бізнесом пропонуємо віднести договірну, організаційно-правову та фіскальну. Договірну форму регулює законодавство про концесії, про розподіл продукції, про оренду

державного та комунального майна, про продаж об'єкта приватизації з інвестиційними зобов'язаннями покупця тощо.

Нами виділено такі три форми взаємодії органів державної влади і приватного сектора:

- традиційну (держава залучає бізнес до спільного вирішення проблем обслуговування потреб суспільства на основі партнерства);
- інвестиційну (відбувається спільне інвестування переважно в інфраструктурні проекти. Ця форма взаємодії має стратегічну спрямованість, основною її метою є стимулювання економічного росту);
- науково-освітню (розвиваються нові напрями розвитку в умовах глобалізації виробництва та інтернаціоналізації капіталу).

Для України на даному етапі притаманна інвестиційна форма партнерства. Аналіз досвіду публічно-приватного партнерства дає змогу структурувати взаємодію держави і бізнесу за трьома векторами:

- функціональним (розвиток партнерства у галузях, які визначають доступ підприємств до факторів виробництва і ринків);
- галузевим (партнерство відбувається в окремих сферах на основі змішаних форм власності, кооперації державних та приватних компаній, укладення галузевих угод);
- муніципальному (партнерство має місце в окремих територіальних виробничих сегментах, ринках праці, територіальній та комунальній інфраструктурі).

Згідно зі світовою практикою, до основних ознак публічно-приватного партнерства належать тривалість партнерських відносин (від 5 до 50 років); практика передачі приватному партнеру частини ризиків у процесі реалізації проекту; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства. На сьогодні в Україні ці істотні умови ППП не виконуються через брак коштів державного, місцевого бюджетів та приватних учасників.

Складно у сучасних українських реаліях дотримуватися ще одного принципу здійснення ППП: щодо незмінності протягом усього строку дії

договору про партнерство цільового призначення та форми власності об'єктів, які перебувають у державній або комунальній власності та передані приватному партнеру. Крім того, успішна реалізація проекту ППП часто призводить до виникнення спільної часткової власності публічного та приватного партнера на створювані чи придбані об'єкти. Однак порядок визначення часток у праві власності, умови і порядок їх відчуження до сьогодні складно урегульовуються чинними договорами, і найчастіше вони стають предметом судових спорів.

Проблемним для приватного інвестора є також використання земельних ділянок для здійснення публічно-приватного партнерства. Згідно з чинним законодавством, у разі використання земельної ділянки для реалізації проекту ППП витрати на розробку та погодження проектів землеустрою щодо відведення ділянки, підготовку іншої відповідної документації розробляються на замовлення державного партнера, але відшкодовуються приватним партнером. Така вимога є додатковим фінансовим тягарем для приватного інвестора та позбавляє його економічної зацікавленості в проекті, а в умовах інституційних перетворень може бути джерелом зловживань із боку держави.

Брак кадрового забезпечення для реалізації механізму ППП стає особливо помітним на початку реалізації проекту під час організації конкурсу, а також наприкінці при аналізі ефективності його здійснення, адже щодо об'єктів комунальної власності такий аналіз проводиться уповноваженою відповідним органом місцевої влади особою або виконавчим комітетом. До інших проблем можна віднести практику дозволеної участі особи, яка організовує або надає фінансування в рамках ППП, на стороні приватного партнера. Під час виконання проекту така особа має право звернутися до державного органу з пропозицією про заміну приватного партнера. Така практика, на наш погляд, містить потенційні можливості для зловживань. Про це ж свідчить норма, згідно з якою державна підтримка здійснення публічно-приватного партнерства надається без проведення державної реєстрації інвестиційних проектів та

пропозицій. Втім, на сьогодні конкретні механізми надання державної підтримки для реалізації проектів ППП все ще не розроблені.

Таким чином, основними проблемами реалізації механізму ППП є:

- складність умов довгострокового планування співробітництва у сучасних умовах;
- низький рівень інституційної спроможності органів місцевого самоврядування і приватного сектору до впровадження партнерства;
- низький рівень довіри громадян до органів державної влади та необізнаність щодо переваг реалізації інвестиційних проектів на засадах публічно-приватного партнерства, недостатній рівень поінформованості населення про переваги і ризики застосування механізмів партнерства, неналежне кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування фахівцями у сфері ППП;
- недостатня інвестиційна спроможність бюджетів ОТГ і приватних підприємств;
- складність погоджувальних процедур, умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів ППП;
- практична відсутність механізму надання державної підтримки для реалізації довгострокових інвестиційних проектів за участю приватних партнерів.

Ключовою проблемою реалізації ППП в Україні слід вважати дефіцит коштів місцевих бюджетів для надання підтримки приватним партнерам та відсутність інвестиційних коштів у останніх, а також відсутність програм регулярного фінансування довгострокових проектів на прозорих умовах та за нескладних процедур. Реалізація проектів публічно-приватного партнерства на місцевому рівні повинна опиратися на фінансові ресурси бюджетів ОТГ, можливість для органів місцевого самоврядування самостійно ухвалювати рішення про доцільність реалізації конкретних проектів, отримувати консультативну та методичну допомогу від державних та іноземних

організацій, а також співпрацю з громадськими об'єднаннями для формування інституційного середовища та реалізації проектів ППП.

Удосконалення механізму фінансування проектів ППП на ОТГ з обмеженою економічною спроможністю, до яких відносяться більшість сільських територій в Україні, потребує більш масштабної участі держави у реалізації проектів на принципах середньо- та довгострокового програмно-цільового фінансування. На сільських територіях державна фінансова підтримка публічно-приватного партнерства повинна передбачати надання прямої фінансової підтримки, державних гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання та навіть, в окремих випадках, відшкодування з державного бюджету витрат приватного партнера за надані споживачам послуги та запровадження стимулюючого тарифного регулювання. Ситуацію поглиблює політична нестабільність, внаслідок якої Україну відносять до країн із підвищеним рівнем економічних ризиків і несприятливим інвестиційним кліматом.

Висновки і перспективи. Публічно-приватне партнерство є актуальним для забезпечення соціально-економічного розвитку України. Перехід до публічного адміністрування і потім до публічно-приватного партнерства здатне гарантувати соціальну стабільність і підвищити ефективність управління економікою. В контексті децентралізації влади в Україні особливої ваги набуває створення на засадах ППП умов для розвитку сфери освіти, охорони здоров'я, соціальної сфери, функціонування інститутів громадянського суспільства, у тому числі на рівні окремої територіальної громади. На стадії запровадження різних форм публічно-приватного партнерства держава виконуватиме різні функції – від співорганізатора, учасника, посередника до контролюючого органу задля забезпечення дотримання інтересів різних груп, організацій та громадян.

У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що підґрунтям для успішної реалізації механізму публічно-приватного партнерства для України мають стати:

- демократизація системи управління: забезпечення прозорості ухвалення рішень на всіх рівнях, поширення принципів представницької демократії;
- завершення процесу об'єднання територіальних громад: проведення виборів, формування планів розвитку, бюджетів, реалізація проектів місцевого розвитку;
- посилення участі громадян у реалізації місцевої політики: започаткування обов'язкового залучення представників громад до обговорень актуальних питань, громадської експертизи проектів, моніторингу громадської думки;
- розвиток неурядових організацій, у першу чергу локальних: це дасть змогу громадянам об'єднуватися, консолідовано брати участь у житті громади, впливати на рішення; удосконалив структури управління організаціями, забезпечить їх незалежність від міських центрів, урядових структур та зовнішніх джерел фінансування;
- забезпечення ефективної співпраці між державним і недержавним секторами, у тому числі на основі широкого застосування концепції публічно-приватного партнерства.

Список використаних джерел

1. Мартинова Н.О. Використання європейських моделей локального партнерства у сфері розвитку сільських територій та їх адаптація до національного законодавства. Актуальні проблеми держави і права. 2014. № 72. С. 274–279.
2. Peters B.G. With a Little Help from Our Friends: Public-private Partnerships as Institutions and Instruments. Partnership in Urban Governance. European and American Experiences. Palgrave: Basingstoke, 1998. P. 11-33.
3. Bovaird T. Public-private partnerships: from contested concepts to prevalent practice. International Review of Administrative Sciences. 2004. Vol. 70 (2). P. 199-215.

4. Kwak Y.H., Chih, Y., Ibbs, C.W. Towards a comprehensive understanding of public private partnerships for infrastructure development. *California Management Review*. 2009. Vol. 51 (2). P. 51-78.

5. Hodge G.A., Greve, C. Public-private partnerships: an international performance review. *Public Administration Review*. 2007. Vol. 67 (3). P. 545-558.

6. Sorensen E., Torfing J. Making governance networks effective and democratic through meta-governance. *Public Administration*. 2009. Vol. 87 (2). P. 234-258.

7. Christopoulos S., Horvath B., Kull M. Advancing the governance of cross-sectorial policies for sustainable development: a meta governance perspective *Public Administration and Development*. 2012. Vol. 32 (3). P. 305-323.

8. LaFrance J., Lehmann M. Corporate awakening. Why (some) corporations embrace public private partnerships. *Business Strategy and the Environment*. 2005. Vol. 14 (4). P. 216-229.

9. Gasbergen P., Biermann F., Mol A.P.J. *Partnerships, Governance and Sustainable Development: Reflections on Theory and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar, 2007. 328 p.

10. Рогова О.В. Інноваційні підходи до трактування поняття «публічно-приватне партнерство». *Вісник Дніпропетровського університету*. 2012. № 6 (3). С. 206–212.

11. Waldrop M. *Complexity. The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos*. New York: Touchstone Books. 1992. 376 p.

12. Bar-Yam Y., McKay, S. R., Christian, W. Dynamics of Complex Systems (Studies in Nonlinearity). *Computers in Physics*. 1998. Vol. 12 (4). P. 335–336. doi: 10.1063/1.4822633.

13. Goldstein, J. Emergence as a Construct: History and Issues. *Emergence*. 1999. Vol. 1 (1). P. 49-72.

14. Arthur B. Competing Technologies, Increasing Returns and Lock-in by Historical Events. *Economic Journal*. 1989. No. 99. P. 116–131.

15. Anderies J., Janssen M., Ostrom E. A Framework to Analyze the Robustness of Socio-ecological Systems from an Institutional Perspective. *Ecology and Society*. 2004. Vol. 9 (1). 18 p.
16. Adger W. Social and Ecological Resilience: Are They Related? *Progress in Human Geography*. 2000. Vol. 24 (3). P. 347–364.
17. Funtowicz S., Ravetz J. R. Emergent Complex Systems. *Futures*. 1994. Vol. 26 (6). P. 568-582.
18. Kaufman A. *The Origins of Order: Self Organization and Selection in Evolution*. New York: Oxford University Press, 1993. 709 p.
19. Levin S. Self-Organization and the Emergence of Complexity in Ecological Systems. *Bioscience*. 2005. Vol. 55 (12). P. 1075-1079.
20. Prigogine I. Exploring Complexity. *European Journal of Operational Research*. 1987. Vol. 30. P. 97-103.
21. Sardar Z., Ravetz J. R. Complexity: Fad or Future? *Futures*. 1994. Vol. 26 (6). P. 1-5.
22. Bar-Yam Y. *Dynamics of complex systems (Studies in Nonlinearity)*. Addison-Wesley. 1997. 16 p.
23. Ambrosio-Albalá M., Bastiaensen J. *The New Territorial Paradigm of Rural Development: Theoretical Foundations from Systems and Institutional Theories*. Discussion paper. Institute of Development Policy and Management. Belgium: University of Antwerp, 2010. 67 p.
24. Haan J. How Emergence Arises. *Ecological Complexity*. 2006. No. 3 P. 293-301.
25. Arthur B. *Increasing Returns and Path Dependence in the Economy (Economics, Cognition, and Society)*. University of Michigan Press. 1994. 224 p.
26. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
27. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk->

UA&id=c2948231-0ac9-471a-b77b-

f298ccb78c52&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatu
VUkrainiZa2017-Rik.

References

1. Martinova, N. O. (2014). Use of the European models of local partnerships in the field of rural development and its adaptation to national legislation [Vykorystannia ievropejs'kykh modelej lokal'noho partnerstva u sferi rozvytku sil's'kykh terytorij ta ikh adaptatsiia do natsional'noho zakonodavstva]. *Current Problems of State and Law*, 72, 274–279.
2. Peters, B. G. (1998). ‘With a little help from our friends’: public-private partnerships as institutions and instruments. In *Partnerships in urban governance: European and American experiences*. London: Palgrave Macmillan UK, 11-33.
3. Bovaird, T. (2004). Public-private partnerships: from contested concepts to prevalent practice. *International Review of Administrative Sciences*, 70 (2), 199–215. doi: 10.1177/002085230404442.
4. Kwak, Y. H., Chih, Y., Ibbs, C. W. (2009). Towards a comprehensive understanding of public private partnerships for infrastructure development. *California Management Review*, 51 (2), 51–78. doi: 10.2307/41166480/
5. Hodge, G. A., Greve, C. (2007). Public-private partnerships: an international performance review. *Public Administration Review*, 67 (3), 545–558. doi: 10.1111/j.1540-6210.2007.00736.x.
6. Sorensen, E., Torfing, J. (2009). Making governance networks effective and democratic through Metgovernance. *Public Administration*, 87 (2), 234–258. doi: 10.1111/j.1467-9299.2009.01753.x.
7. Christopoulos, S., Horvath, B., Kull, M. (2012). Advancing the governance of cross-sectoral policies for sustainable development: A metgovernance perspective. *Public Administration and Development*, 32 (3), 305–323. doi: 10.1002/pad.1629.
8. LaFrance, J., Lehmann, M. (2005). Corporate awakening - why (some) corporations embrace public-private partnerships. *Business Strategy and the*

Environment, 14 (4), 216–229. doi: 10.1002/bse.471.

9. Glasbergen, P., Biermann, F., Mol, A.P. (Eds.). (2007). Partnerships, Governance and Sustainable Development: Reflections on Theory and Practice. Cheltenham: Edward Elgar, 328.

10. Rohova, O. V. (2012). Innovative approaches to interpretation of the concept of public-private partnership [Innovatsijni pidkhody do traktuvannia poniattia «publichno-pryvatne partnerstvo»]. Journal of Dnipropetrovsk University, 6 (3), 206–212.

11. Waldrop, M. M. (1992). Complexity: the emerging science at the edge of order and chaos. New York: Simon & Schuster, 376.

12. Bar-Yam, Y., McKay, S. R., Christian, W. (1998). Dynamics of Complex Systems (Studies in Nonlinearity). Computers in Physics, 12 (4), 335–336. doi: 10.1063/1.4822633.

13. Goldstein, J. (1999). Emergence as a construct: history and issues. Emergence, 1 (1), 49–72. doi: 10.1207/s15327000em0101_4.

14. Arthur, W. B. (1989). Competing technologies, increasing returns, and lock-in by historical events. The Economic Journal, 99 (394), 116–131. doi: 10.2307/2234208.

15. Anderies, J., Janssen, M., Ostrom, E. (2004). A framework to analyze the robustness of social-ecological systems from an institutional perspective. Ecology and Society, 9 (1), 18. doi: 10.5751/ES-00610-090118.

16. Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: are they related? Progress in Human Geography, 24 (3), 347–364. doi: 10.1191/030913200701540465.

17. Funtowicz, S., Ravetz, J. R. (1994). Emergent complex systems. Futures, 26 (6), 568–582. doi: 10.1016/0016-3287(94)90029-9.

18. Kaufman, A. S. (1993). The origins of order: self-organization and selection in evolution. New York: Oxford University Press, 709. doi: 10.1142/9789814415743_0003.

19. Levin, S. A. (2005). Self-organization and the emergence of complexity in ecological systems. Bioscience, 5 (12), 1075–1079. doi: 10.1641/0006-

3568(2005)055[1075:SATEOC]2.0.CO;2.

20. Prigogine, I. (1987). Exploring complexity. European Journal of Operational Research, 30, 97–103. doi.org/10.1016/0377-2217(87)90085-3.

21. Sardar, Z., Ravetz, J. R. (1994). Complexity: fad or future? Futures, 26 (6), 1–5. doi: 10.1016/0016-3287(94)90028-0.

22. Bar-Yam, Y. (1997). Dynamics of complex systems. New York: Addison-Wesley, 865.

23. Ambrosio-Albala, M., Bastiaensen, J. (2010). The new territorial paradigm of rural development: theoretical foundations from systems and institutional theories. Belgium: University of Antwerp, 67.

24. Haan, J. (2006). How emergence arises. Ecological Complexity, 3, 293–301. doi: 10.1016/j.ecocom.2007.02.003.

25. Arthur, W. B. (1994). Increasing Returns and Path Dependence in the Economy. University of Michigan Press, 224. doi: 10.3998/mpub.10029.

26. The Law of Ukraine “About State-Private Partnership” (2010). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

27. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c2948231-0ac9-471a-b77b-f298ccb78c52&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkrainiZa2017-Rik>.

O. Sakal, H. Shtohryn, M. Ilina, Y. Shpylova, N. Tretiak, I. Denisenko, H. Byrkiv

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP: OPPORTUNITIES FOR UKRAINE

Abstract. *The urgent necessity to reform the state sector of economy, to recover infrastructural objects, to attract foreign investments to Ukrainian economy, and to establish socially focused economy substantiates the great importance of development of the partnership relations between the public and private individuals (public-private partnership). Efficiency of such relations mainly depends on*

efficiency of legal regulation and development of organizational-economic structure. According to the law of Ukraine “About state-private partnership”, which principally regulates that kind of cooperation, the appropriate mechanism expects cooperation between the public, territorial (state partners) and legal (except for the state and communal enterprises) or private individuals, i.e. entrepreneurs (private partners). Focus of the mechanism on cooperation with territorial communities actualizes it because of a fast move of the power decentralization reform in Ukraine. At the level of a separate territorial community, practical application of any form of PPP requires from the representatives of local power to master legal, economic, social-communicative skills for initiation of the partnership (introduction of proposals and analysis of efficiency of the proposed projects), choice of private partners (one or several) and making agreements with them. Within such partnership, bodies of the state power or local self-government transfer a share of their authorities to a private partner (single or a group of them). Thus, private partnership (an individual or an enterprise) is responsible for implementation of the project, which aims at solution of some social-economic or ecological problems of the territorial community.

Key words: *economic mechanism; point of development stagnation; public-private partnership; rural territories; synergetic effect*